

Vår referens

Miljöavdelningen

Gunilla Davidsson Lundh

040 / 25 20 54

Enligt Sändlista

Fastställelse av skötselplan för naturreservatet Humlamaden i Lunds kommun

Länsstyrelsen har utarbetat förslag till skötselplan för naturreservatet Humlamaden i Lunds kommun. Naturreservatet beslutades den 2 december 2010.

Förslaget har remissbehandlats samtidigt med förslaget till bildande av naturreservatet.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Med stöd av 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m fastställer Länsstyrelsen skötselplanen 2010-12-02 för naturreservatet Humlamaden (bilaga 1) att gälla tills vidare.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 2.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit naturvårdsdirektör Per-Magnus Åhrén och Gunilla Davidsson Lundh, föredragande.

Per-Magnus Åhrén

Gunilla Davidsson Lundh

Bilagor

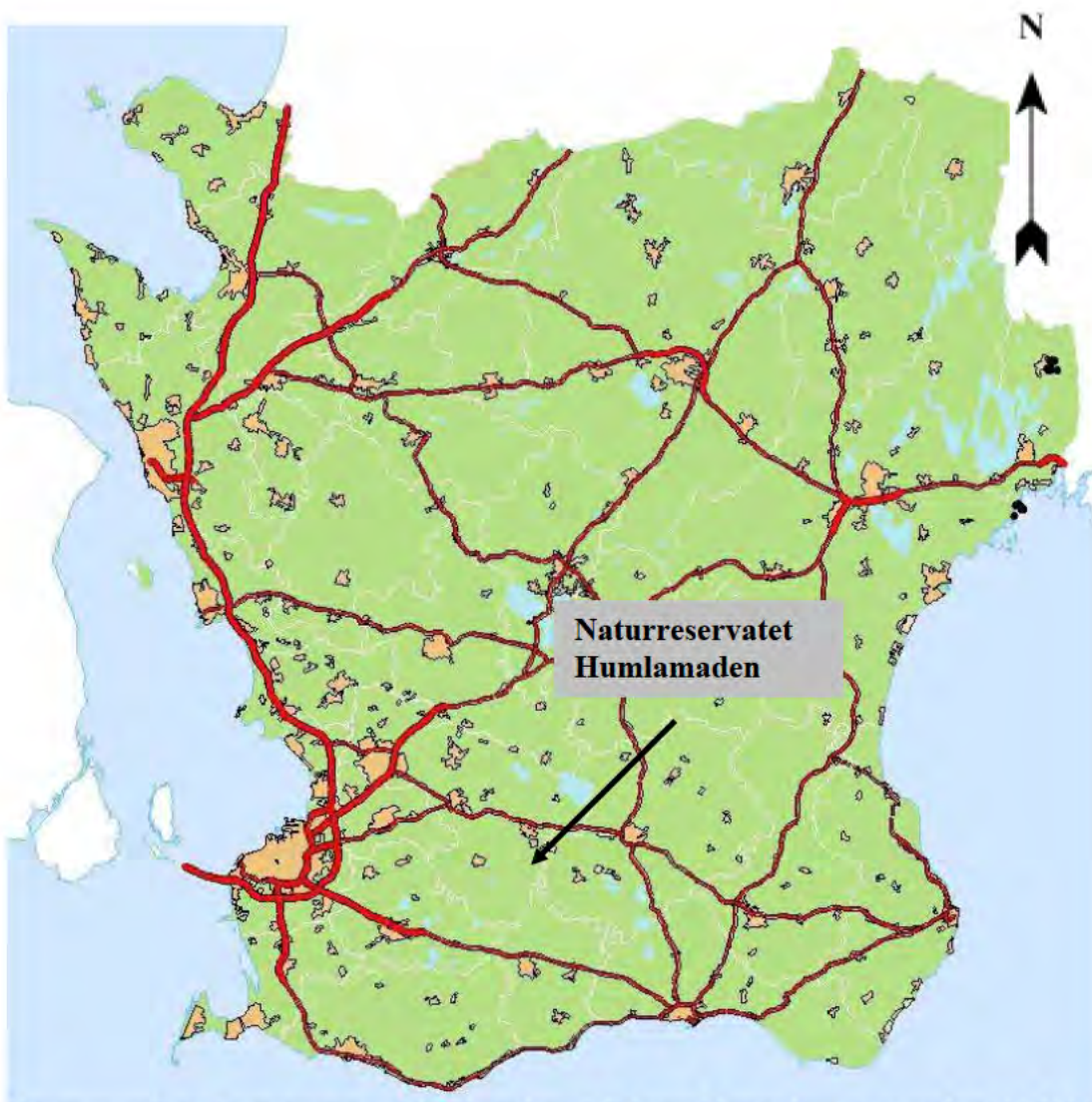
1. Skötselplan för naturreservatet Humlamaden 2010-12-02
2. Hur man överklagar

Skötselplan för naturreservatet Humlamaden

i Lunds kommun, Skåne län

Miljöavdelningen
Naturskyddsenheten

Kartan anger läget för naturreservatet Humlamaden. © Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr. 106-2004/188

Diarienummer: 511-15281-10

Datum: 2010-12-02

Titel: Skötselplan för naturreservatet Humlamaden, i Lunds kommun, Skåne län

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Planförfattare: Gunilla Davidsson Lundh

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne län
Miljöavdelningen
205 15 Malmö
Tfn: 040-25 20 00
skane@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/skane

Copyright: Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa

Omslagsbild: foto: Gunilla Davidsson Lundh, oktober 2010

Upplaga: 25 exemplar

Tryck: Länsstyrelsen i Skåne län, Kristianstad 2010

Foto: Gunilla Davidsson Lundh

Innehållsförteckning

1 SYFTET MED NATURRESERVATET	4
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	5
2.1 ADMINISTRATIVA DATA.....	5
2.2 HISTORISK OCH NUVARANDE MARKANVÄNDNING	6
2.3 ÖVERSIKTIG BESKRIVNING AV OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN	10
2.3.1 Biologiska och kulturhistoriska	10
2.3.2 Geografi och geologi	11
2.3.3 Kulturmiljö	11
2.3.4 Allmänhet och friluftsliv	12
2.3.5 Inventeringar, underlagsmaterial m.m.....	12
3. ÖVERSIKT AV MÅL, SKÖTSELÅTGÄRDER	12
3.1 ÖVERGRIPANDE BESKRIVNING AV MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER	12
3.2 SKÖTSELOMRÅDEN OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER	15
4. MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR PLANERINGSOMRÅDEN	15
4.1 BEVARANDEMÅL OCH GYNNSAM BEVARANDESTATUS.....	15
4.2 BESKRIVNING OCH SKÖTSELÅTGÄRDER	17
5. FRILUFTSLIV OCH TURISM	22
5.1 RESTRIKTIONER	22
5.2 INFORMATION	22
5.3 TILLGÄNGLIGHET, PARKERINGAR	22
5.4 UTMÄRKNING AV NATURRESERVATETS GRÄNS.....	23
5.5 RENHÅLLNING OCH SANITÄRA ANORDNINGAR	23
6. JAKT	23
7. TILLSYN.....	23
8. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	23
8.1 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER.....	23
8.2 UPPFÖLJNING AV KOSTNADER	24
9. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN	24
10. KOSTNADSANSVAR OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER.....	25
11. KÄLLOR.....	26
11.1 LITTERATUR	26
11.3 KARTOR.....	26
11.4 DATABASER OCH WEB-ADRESSER.....	26

BILAGOR

1. Områdeskarta (Fastighetskartan), skala 1: 10 000
2. Flygbild från 1947-talet, skala 1:5 000
3. Natura 2000 karta, skala 1:5 000
4. Skötselplanekarta, skala 1:5 000
5. Anläggningar, skala 1: 5 000

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla en fäladsmark med lång hävdkontinuitet som karaktäriseras av en träd- och buskrik mark med inslag av betad skog,
- långsiktigt bevara och utveckla en gynnsam bevarandestatus för de arter och habitat som förekommer i området enligt EU's habitatdirektiv,
- bevara och synliggöra kulturhistoriska lämningar,
- att under enklare former göra området tillgängligt för rekreation och friluftsliv.

Syftet ska nås genom:

- fortsatt naturvårdsinriktad beteshävd på hela området,
- löpande röjningar av träd och buskar för att förhindra igenväxning,
- restaureringsåtgärder på kraftigt igenväxta områden,
- att kulturhistoriska lämningar hålls väl synliga samt att kulturväxter såsom fruktträd sparas,
- att gynna grova träd och ersättningsträd till dessa,
- att lämna gamla grova träd och död ved,
- att anordningar för besökare, som p-plats, informationsskylt samt stängselövergångar anläggs och underhålls.
- genom att utvärdera och anpassa skötseln i överensstämmelse med ny kunskap om natur-, kultur- och geomorfologiska värden ska syftet uppnås

Figur 1. Reservatet är markerat med svart streckad linje på fastighetskartan (se även bilaga 1).

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Namn	Humlamaden
Kommun	Lund
Natura 2000 ID	SE0430161
DOS-ID	1026726
Gränser	Området är markerat med svart punktstreckad linje på bilaga 1.
Fastigheter	Veberöd 24:29
Markägarkategori	Statlig (Naturvårdsverket)
Läge	Området är beläget strax sydost om Veberödstätort
Kartblad	Topografiska kartan: 2DSV Ekonomiska kartan: 2D3b
Koordinat centralpunkt	x: 407172, y: 6163344 (SWEREF 99)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment- och horstområde
Areal	26,4 hektar
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Humlamaden, som är en enefälad, utgörs av en träd- och buskrik fäladsmark bestående av mer eller mindre öppna partier med inslag av solitära, grova träd av ek, bok och fågelbär, slutna enbuskage som ska restaureras, fuktiga kärrpartier med alsumpskog och bäckraviner som kantas av äldre träd av framförallt bok.

Figur 2. Hela området utnyttjas som betesmark. Det förekommer rikligt med fågelbär vilket ger området en speciell karaktär.

Humlamaden ligger på Romeleåsens nordostsluttning strax söder om Veberöd och är en rest av det tidigare så omfattande utmarkslandskap som sträckte sig över stora delar av åsen, från Rydsgård i sydöst till i närheten av Lund i nordväst. Området har en lång kontinuitet som betes- och skogsmark (utmark) där al- och bokskog verkar vara de skogstyper som har dominerat de senaste århundradena. Linné skriver i sin "Skånska resan" från år 1749 att Romeleåsens hedlandskap var "*ganska magert betäckt med ljung och enbuskar och äntligen med skog*". Skogen utgjordes troligen av bokskog vilket Gerhard Buhrmanns "Schoone karta" från 1680-talet visar på (figur 3). Enligt denna karta dominerades hela Romeleåsen av sk "*bökeskog*"¹.

¹ Utmarksskog med bok som ofta var topphuggen för att bl a gynna ollonproduktionen. Utmarken användes till bete men även för att täcka behovet av byggnadsvirke, pottaska, tjära och ris till hägnader.

Figur 3. Gerhard Buhrmanns "Schoone karta" från 1680-talet visar bl a på "bökeskogens" utbredning. Veberöds by är benämnt som Wefra. Den röda markeringen anger naturreservatets ungefärliga läge.

Sedan gammalt har Humlamaden tillhört Veberöds bys utmark och enligt en geometrisk karta över Veberöds bys ägor från 1693 framgår det att byns utmark var beklädd med skog (figur 4). På kartan står den delen av byns utmark där objektet är beläget angivet som "Täth och Skön Bööke Skough Medh Enne Ahle och Täth Biörke Under".

Veberöds bys marker utgjordes till stor del av sandiga marker fick därför ligga i träda i flera år innan de åter kunde besås. Bristen på åkermark gjorde att man tog upp så kallade lyckodlingar på utmarken vilket innebar att de brukades som åker ett tag för att sedan återgå till betesmark igen. De områden på utmarken som är markerade som gråa områden är sådana lyckodlingar.

På 1700- och 1800-talet utnyttjades utmarkerna alltmer intensivt som en följd av befolkningsökningen och skiftesreformerna. Detta ledde till att Romeleåsens utmarker utvecklades till ett öppet trädfattigt landskap som dominerades av enefälader och ljungmarker. Under andra hälften av 1800-talet och början av 1900-talet påbörjades den första stora beskogningen av åsens utmarker, framförallt på godsens marker och då främst med gran.

byns marker enskiftades delade man upp den gemensamma utmarken, betesallmäningen, på de olika gårdarna i byn.

Humblemad är omnämnt i Palteboken 1513-17² och var då troligen en backstuga, dvs ett hus utan tillhörande jord som förlades på gränsen mellan Veberöds och Hemmestorps byar. I samband med enskiftet förlades flera jordbrukslägenheter på utmarken och dessa fick ett eget skifte med jord.

Figur 6. Enligt gamla ekonomiska kartan fanns torpet och åkermarken fortfarande kvar i början av 1900-talet. Den svarta pilen pekar på naturreservatet Humlamaden.

På gamla ekonomiska kartan från 1914, även kallad Häradskartan, ser man resultatet av enskiftet med alla nya ägo gränser som uppkommit och att stora delar av den forna utmarken till Veberöds by omförts till åkermark (figur 6). Humlamaden är utmärkt som ett eget skifte och utgörs till största delen av betesmark med undantag av ett mindre område i nordvästra delen där det ligger ett litet torp med omgivande åkermark. Kartan ger intryck av att det var en trädfattig mark. Det är endast den nordöstra delen som är markerad med lövträdsymboler.

Under 1900-talet avtog betetrycket, vilket ledde till att albuskarna utvecklades till slutet alskog med inslag av fågelbär, björk och bok samt att enbuskmarken förtätades alltmer. På flygbilden från 1940-talet ser man hur omfattande denna igenväxning var (bilaga 2).

Utifrån äldre kartmaterial och andra historiska källor kan man belägga att området har en lång kontinuitet som träd- och buskbärande betesmark och att markens karaktär har varierat, framförallt vad gäller trädförekomst.

Betesmarken utgörs än idag av en träd- och buskrik mark. En stor del av betesmarken är igenväxt med enbuskar men det finns även helt öppna partier. I området finns dessutom skogspartier med lövsumpskog och bäckraviner som kantas med framförallt bok och al. Höjdskillnaden är stor inom reservatet och från de högst liggande delarna finns det fina utsiktsplatser där man har en vid utsikt över Vombsänkan.

Naturvårdsverket förvärvade fastigheten 1993. Under de senaste decennierna har flera röjningsarbeten utförts i syfte att öppna upp områden med slutna enbestånd samt att friställa värdefulla träd. Det återstår dock mycket röjningsarbete i de kraftigt igenväxta enbuskagen. Området har sedan en tid tillbaka betats av både får och hästar.

² Enligt "Boken om Veberöd" från 1972.

2.3 Översiktlig beskrivning av områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska och kulturhistoriska

Den västra delen av naturreservatet utgörs till stora delar av en kraftigt igenväxt enefälad medan den östra delen är mer hagmarkliks med inslag vidkroniga träd av ek, bok och fågelbär samt alkärspartier. Områdets variation i träd- och buskskiktet, mosaiken av öppna och slutna miljöer samt den långa hävdkontinuiteten har gett området dess höga natur- och kulturvärden. De förekommande naturtyperna (tabell 1) är ett resultat av den långa beteskontinuiteten. Fältskiktet på de gräsmarksdominerade habitaterna utgörs av en hävdgynnad vegetation med arter såsom fårsvingel, knägräs, ljung, jungfrulin, backtimjan, backsippa, vårtåtel, blodrot, revig blodrot, ängsviol, blåklocka, stenmåra och stagg. Naturtypen 8230, Pionjärvegetation på silikatrika bergtytor, förekommer på mindre partier med hållmark.

Figur 7. På några ställen där berget går i dagen har man fin utsikt över Vombsänkan.

Objektet hyser även mer skogliga naturtyper såsom 9070 Trädklädda betesmarker, 9080 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ samt 9110 Bokskog av fryletyp. Området hyser således även ett intressant trädskikt med ett flertal grova hagmarkslika träd av framförallt bok, ek och fågelbärsträd samt skogpartier med betad källpåverkad lövsumpskog och trädbeklädda bäckravinen. Inslaget med fågelbärsträd är ganska rikligt vilket ger området en speciell karaktär. Lövsumpskogen är klassad som en nyckelbiotop vid Skogsstyrelsens inventering av värdefull skog då inslaget med gamla träd av al bedömdes som tämligen allmän och lågor av lövträd som sparsamt förekommande. Det finns tyvärr inga uppgifter på förekomst av insekter, mossor, svampar eller lavar som är knutna till naturreservatets träd, men med tanke på områdets långa kontinuitet som trädbärande mark är det troligt att det förekommer rödlistade arter knutna till dessa.

Tabell 1. Tabellen anger de förekommande naturtyperna i Natura 2000 området och dess arealer. Natura 2000-koden anges inom parantes. Prioriterade naturtyper anges med *.

Naturtyp	Areal (ha)
Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen(4030)	3,3
Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130)	3,7
*Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen (6230)	1,0
Pionjärvegetation på silikatrika bergytter (8230)	0,1
Trädklädd betesmark (9070)	3,6
*Lövsumpskog (9080)	5,5
Näringsfattig bokskog (9110)	0,2
Total areal naturtyper	17,4

2.3.2 Geografi och geologi

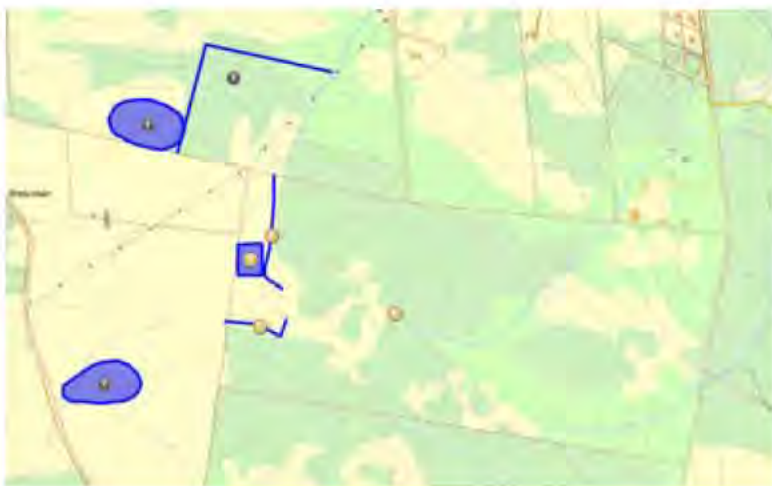
Urbergshorsten Romeleåsen, som är Sveriges sydligaste horst, utgörs av bergarterna gnejs och gnejsgranit som går i dagen på flera platser inom naturreservatet. Höjdskillnaden inom objektet är stor och från några högt liggande partier har man en vid utsikt över Vombsänkan. Jordarterna utgörs av moränlera samt isälvsediment i nordöstra delen. Genom området löper några trädbeklädda bäckravinerna som är torra stora delar av året. I sydöstra delen av naturreservatet finns det partier med källpåverkad mark med lövsumpskog.

Figur 8. Det finns rester kvar av äldre hägnader vars funktion var att åtskilja åker och betesmark.

2.3.3 Kulturmiljö

Den långa hävdkontinuiteten och de kulturhistoriska lämningarna som förekommer i området gör det till ett värdefullt område ur kulturmiljösynpunkt. Humlamaden är en rest av ett gammalt utmarkslandskap som tidigare dominerade stora delar av Romeleåsen fram till skiftena i början

Figur 9. Kartan är hämtad från Riksantikvarieämbetets hemsida och visar på vilka fornlämningar som förekommer i området.

på 1800-talet. De fornlämningar som finns registrerade i fornlämningsregistret vittnar om att området tidigare varit bebott och att delar av området brukats som åker (fig.9). Fornlämningarna utgörs av hägnadssystem, dammvall och lägenhetsbebyggelse. Detta får man även belägg för vid en jämförelse med den ekonomiska kartan från 1914 (fig 6) där det finns ett hus och åkermark markerat. Den bebyggelse och åkermarksstruktur man ser spår av i terrängen idag uppkom någon gång efter det att byns marker enskiftats 1830.

2.3.4 Allmänhet och friluftsliv

Objektets spännande topografi med fina utsiktspunkter och bäckraviner som slingrar sig fram genom terrängen ger området ett högt skönhets- och upplevelsevärde. Naturreservatet ligger dock lite undanskymt och tillgängligheten är begränsad. Närheten till Veberöd och storstadsregionen i kombination med ökad tillgänglighet genom bl a bättre parkeringsmöjligheter kan bidra till att området utnyttjas mer frekvent framöver.

2.3.5 Inventeringar, underlagsmaterial m m

Naturreservatet är en del av ett större Natura 2000-område enligt EU:s habitatdirektiv och skötselplanen bygger framförallt på den bevarandeplan som Länsstyrelsen tagit fram för Natura 2000-området år 2005 och 2010 (förslag till revidering). År 2006 gjorde länsstyrelsen en basinventering av Natura 2000-området vilket bland annat innebar en uppdatering av naturtypernas utbredning. De arbetsbeskrivningar som har tagits fram i samband med att skötselåtgärder utförts har också använts som underlagsmaterial.

3. Översikt av mål, skötselåtgärder

3.1 Övergripande beskrivning av mål och skötselåtgärder

Övergripande beskrivning av mål

Det övergripande målet med naturreservatet är att långsiktigt bevara och utveckla en träd- och buskrik enefälad med inslag av betad sumpskog och trädbeklädda bäckraviner. För att uppnå syftet ska betesmarken vara varierad vad gäller förekomst av träd- och buskar med allt från helt öppna partier till mer slutna buskrika områden. Det ska finnas solitära träd av ek, bok och fågelbär i olika åldersklasser för att trygga kontinuiteten i trädskiktet. De trädbeklädda bäckraviner ska domineras av flerskiktat bokbestånd. Lövsumpskogen ska domineras av en gles alskog med inslag av andra lövträd och buskar samt död ved.

Målet med föreslagna restaureringsåtgärder i delar av skötselområde 3 och 5 är att de på sikt ska leda till att skötselområde 3R ska övergå till naturtypen Enbuskmarker (5130) och skötselområde 5R till Trädklädd betesmark (9070).

Målet är även att under enklare former göra området tillgängligt för rekreation och friluftsliv samt att bevara och synliggöra kulturhistoriska lämningar inom området.

Angivna naturtyper inom Natura-2000 området ska bibehållas och bevarandemålen ska bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som finns inom området. Gynnsam bevarandestatus råder när de specifika bevarandemålen för respektive planeringsområde och bevarandemålen enligt Natura 2000 uppnåtts vad gäller areal, struktur och arter. På sidan 11 finns de förekommande naturtyperna enligt Natura 2000 redovisade samt arealer för dessa och i bilaga 3 finns de utmärkta på karta.

Övergripande beskrivning av skötselåtgärder

Skötseln av området ska bidra till att uppfylla bevarandemål och syftet med naturreservatet. Skötseln ska ske utifrån naturvårdsaspekter. Detta innebär bland annat att betesmarken ska skötas med naturvårdsinriktad beteshävd, dvs utan användning av gödselmedel, jordförbättringsmedel och kemiska bekämpningsmedel då dessa påverkar både flora och fauna negativt. Hela betesmarken ska vara präglad av betet och värdefulla träd ska bevaras. Betesperiod, betestryck och djurslag bör anpassas till de naturvärden som finns på marken. Betesperioden omfattar normalt tiden från början av maj till slutet av oktober. Det kan dock vara bra att variera betesperioden genom att man vissa år senarelägger betespåsläppet eller att man undantar delar av marken från bete under hela eller delar av betessäsongen. Detta gynnar både vegetationen, som då har större möjlighet att fröa av sig, och insekter såsom t ex fjärilar.

Med tanke på de dynglevande insekterna är det viktigt att begränsa användningen av avmaskningsmedel för att förhindra att dynga med rester av avmaskningspreparat kommer ut i betesmarkerna. Särskilt viktigt är det att försöka undvika avmaskning strax innan betespåsläpp på våren/försommaren. Därför ska betesdjur som har avmaskats inte släppas på betesmarken innan de genomgått en karantän på ca två veckor (dvs i stall eller bete på kulturbetesmark). Användningen av avmaskningspreparat ska ske restriktivt enligt behovsanpassad modell, dvs när parasitangrepp konstaterats. Långtidsverkande preparat (Bolux) ska inte användas.

Figur 10. Vidkroniga träd i kraftigt igenväxta buskage ska röjas fram.

För att minska gödslingspåverkan på floran är det viktigt att betesmarkerna inte sambetas med gödslade marker och att tillskottsutfodring av betesdjur endast sker i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning.

Om beteshävden inte är tillräcklig kan skötseln tillfälligt ersättas med slåtter, på partier som är körbara, och/eller dela in betesmarken i olika fållor för att bättre kunna styra betet till områden där det finns behov. Vid slåtter är det viktigt att det avslagna materialet tas bort så att det inte uppstår någon ansamling av förna.

Igenväxningsvegetation på betesmarken ska hållas efter genom löpande röjningsinsatser. Grova eller vidkroniga träd och buskar ska sparas och vid behov friställas (fig 10). De kulturhistoriska lämningarna ska hållas fria från igenväxning så att de framträder tydligt i terrängen och kulturväxter såsom fruktträd ska få finnas kvar. Utsiktspunkterna ska hållas fria från träd och buskar och siktgator från dessa ska hållas fria från skyddande träd.

Vid röjning av enbuskar bör man tänka på att spara olika typer av enar (krypande, yviga, höga etc). I första hand avverkas skadade och döda enar och enar där en stor del av de nedre grenarna vissnat som en följd av att de växt alltför tätt. I mycket täta enbestånd, där det är svårt att röja fram friska enar, kan man med fördel kalavverka. Dessa ytor bör dock inte göras alltför stora med tanke på röjgödslingseffekten vilket leder till uppslag av ohäldsvegetation såsom nässlor och tistlar. Enarna bör kapas med ett horisontellt snitt nära markytan. Det är viktigt att största delen av röjningsmaterialet i samband med buskröjningar tas bort eller eldas upp på de nyröjda ytorna. En del rishögar kan dock sparas som faunadepåer för att gynna insektslivet.

Röjnings- och gallringsåtgärder bör inte utföras på våren och försommaren då fåglarna häckar.

De betade sumpskogspartierna och de trädbeklädda bäckravinerna ska skötas med naturvårdsinriktad skötsel. Skötselåtgärdena kan t ex innebära att man glesar ut i trädskiktet för att skapa luckor i syfte att få ett mer olikåldrigt bestånd, att grova och/eller vidkroniga eller på annat sätt värdefulla träd friställs för att gynna ljuskrävande arter eller för att gynna ersättningsträd genom frihuggning. Grova träd sparas och döda eller döende träd lämnas kvar.

Figur 11. Sumpskogen utgörs idag av likåldriga träd. De föreslagna skötselåtgärdena ska leda till en mer olikåldrig skog.

Grova och/eller vidkroniga träd som under lång tid stått omgivna av andra äldre träd friställs med försiktighet. Även yngre träd som har potential att bli vidkroniga ska röjas fram för att säkra trädkontinuiteten i området. Framförallt är det björk, fågelbär och al som ska tas bort i

samband med skötselåtgärder. Vid behov kan träd skadas på olika sätt för att påskynda bildandet av död ved.

Vid större skötselåtgärder i lövsumpskogen kan en del av röjningsresterna tas om hand och bortföras. Största delen av de avverkade träden ska dock sparas i området i syfte att öka mängden död ved

Delar av området utgörs av fuktig mark och är därför känslig för påverkan. För att minimera risken för körsador bör skötselåtgärder ske när marken är tjälad eller tillräckligt torr.

3.2 Skötselområden och prioritering av skötselåtgärder

Naturrestatet har delats in i fem skötselområden.

Skötselområden

1. Öppen betesmark
2. Hällmark
3. Övrig träd- och buskrik betesmark (enefälad)
4. Betad skog
5. Trädklädd betesmark

De delar inom skötselområde 3 och 5 som år 2010 är i behov av restaurering är markerade med R efter numreringen och som streckade ytor på kartan (bilaga 4). De skötselområden som är mest prioriterade vid skötselinsatser är skötselområdena 2, 3R och 5R. Skötselområde 2 utgörs av mycket små ytor där berget går i dagen och där vegetationen utgörs av pionjärvegetation. Det krävs små skötselinsatserna som innebär att man fortsättningsvis håller dessa ytor öppna. Vad gäller skötselområde 3R är det ytorna omkring utsiktsplatserna som är prioriterade i ett första skede, se även bilaga 5. Här har röjningar redan påbörjats sedan tidigare. När dessa ytor är iordningställda kan man fortsätta med området öster om den gamla åkermarken i västra delen (skötselområde 1) och binda ihop det med de nyröjda ytorna runt utsiktsplatserna. Därefter kan områdena mellan de södra sumpskogspartierna (skötselområde 4) åtgärdas och i sista hand området i sydvästra hörnet. Vad gäller skötselområde 5R ska området i centrala delen åtgärdas i första hand. Eftersom det har utförts röjningar i området sedan början av 2000-talet är det även prioriterat att efterröjningar sker på dessa ytor.

4. Mål och skötselåtgärder för planeringsområden

4.1 Bevarandemål och gynnsam bevarandestatus

Det råder gynnsam bevarandestatus när:

Areal

- arealen av de ingående naturtyperna bibehålls eller utökas,
- arealen 5130 på sikt utökas till 8,6 ha genom restaurering av igenväxta enbuskage,
- arealen 9070 på sikt utökas till 5,5 ha genom restaurering av igenväxta områden,

Struktur och funktion

- hela området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte skadar eller minskar antalet hävdgynnade arter,
- konkurrenskraftiga ohävdarter såsom t ex björnbär, nässla, åkertistel och hundkäs endast förekommer i ringa omfattning,

Rished (4030, 5130)- skötselområde 1 och 3

- träd- och buskskiktets krontäckning på områden med 4030 är högst 10%,
- träd- och buskskiktets krontäckning på områden med 5130 är högst 30%,

Pionjärvegetation (8230)- skötselområde 2

- hållmarkspartierna med pionjärvegetationen är öppna och solbelysta,

Trädklädd betesmark (9070)- skötselområde 5

- krontäckningen av träd- och buskar i områden med trädklädd betesmark (9070) är mellan 30 och 40 %,
- det inom områden med trädklädd betesmark (9070) finns minst 3 grova träd eller hålträd per hektar och minst 6 yngre ersättningsträd per hektar,
- det inom områden med trädklädd betesmark (9070) finns minst 15 m³/ha av död ved. Den döda veden ska finnas i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier,

Skogen (9110, 9080)- skötselområde 4

- död ved i olika dimensioner, åldrar och nedbrytningsstadier ska finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda stående träd, träd med döda grenar samt högstubbar. Volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 15 m³/ha.
- antalet ädellövträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer 4 st/ha. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd,
- nyckelarten bok finns i minst två skikt i bokskogen (9110). I alla skikt ska nyckelarten utgöra minst 50 % av skiktet,
- sumpskogen utgörs av en flerskiktad skog bestående av olika trädslag,
- hydrologin är ostörd i lövsumpskogen (9080),

Typiska arter

Rished (4030, 5130)- skötselområde 1 och 3

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 4030. De typiska arterna blåsuga, hirsstarr, stenmåra, knägräs, stagg, pillerstarr och vårtätel har påträffats i naturtypen,
- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 5130. De typiska arterna backtimjan, jungfrulin, sankt Pers nycklar, knägräs och stagg har påträffats i naturtypen.

Staggshed (6230)- skötselområde 1 och 3

- Det ska finnas minst 3 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 6230. De typiska arterna backsippa, backtimjan, liten blålocka, mandelblom, svartkämpar, vårbrodd har påträffats i området.

Trädklädd betesmark (9070)- skötselområde 5

- Det ska finnas minst 1 typisk art i genomsnitt per provyta i naturtypen 9070. De typiska arterna liten blålocka och stagg har påträffats i naturtypen.

Pionjärvegetation (8230)- skötselområde 2

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 8230. De typiska arterna vårtåtel och vårspärgel har påträffats i naturtypen.

Skogen (9110, 91E0, 9080)- skötselområde 4

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 9080. De typiska arterna gullpudra, kärrfibbla och skärmstarr har påträffats här.
- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 9110.

4.2 Beskrivning och skötselåtgärder

Skötselområde 1: Öppen betesmark (5,8 ha)

Naturtyper: Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen (4030), Artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat (6230) och kulturbetesmark

Beskrivning

I skötselområdet ingår dels mark som inte har klassats som naturtyp och där fältskiktet utgörs av dels trivial vegetation och dels naturtypsklassad mark. Den nordvästra delen av objektet utgörs av en kulturbetesmark som är på väg att naturaliseras. Marken här har tidigare varit uppodlad i samband med att ett torp uppfördes på marken i mitten av 1800-talet. Det finns kulturlämningar kvar som vittnar om detta i form av en ruin, hägnader som åtskiljde åker och betesmark samt kulturväxter såsom fruktträd. Den södra delen av detta område är fuktig mark och det förekommer rikligt med veketåg ("sävor") som djuren inte betar av. Det finns två små mindre gropar som delvis håller vatten.

De mer eller mindre öppna partierna i öster utgörs av gräshed (4030) med visst inslag av buskar och träd. Här och var finns det partier med björnbärsbuskar som idag är hårt nedbetade men som kan bli ett problem om hävden blir sämre. Fältskiktet utgörs av arter som ljung, fårsvingel, bergssyra och stenmåra. I skötselområdet ingår även partier med fuktig mark som klassats som stagghed (6230) och där fältskiktet består av arter som stagg, hundstarr, veketåg, ältranunkel och gåsört samt inslag av hirsstarr, grönstarr och darrgräs.

Skötselåtgärder – utöver de som anges i kapitel 3.1

Skötselområdet ska skötas så att det bibehålls som ett öppet område med inslag av buskar och träd, dels i mindre dungar och dels solitära träd och buskar. I den mån djuren inte äter upp årsskotten på björnbärsbuskarna bör dessa hållas efter manuellt med röjsåg så att de inte tillåts breda ut sig i alltför stor omfattning. Röjningsåtgärder utförs vid behov vid torpmiljön. Spara kulturväxter såsom fruktträd. Vid behov kan de mindre vattensamlingarna utvidgas på kulturbetesmarken.

Figur 12. Visar på ett område med gräshed (4030) där föryngringen av en är god. För att inte dessa områden ska växa igen med alltför mycket enbuskar är det viktigt med löpande skötselåtgärder.

Skötselområde 2: Hällmark (0,1ha)

Naturtyper: Pionjär vegetation på silikatrika bergytor (8230)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs endast av små ytor på några få platser där berget går i dagen. På dessa platser har en pionjärvegetation utvecklats med arter såsom bergsyra, fårsvingel, gråfibbla, ljung, rotfibbla, vårtåtel, ren- och skorplavar samt björnmossa (figur 13).

Skötselåtgärder – utöver de som anges i kapitel 3.1

Hällmarken ska hållas fri från träd och buskar.

Skötselområde 3 och 3R: – Enbuskmark (enefälad), (9,6 ha)

Naturtyper: Enbuskmarker nedanför trädgränsen (5130), restaureringsområden (3R –ska övergå till 5130), Artrika stagg-gräsmarker på silikatsubstrat (6230)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av det som i Skåne kallas för enefälad med inslag av äldre grova hagmarkslika träd. Busk- och trädäckningen är varierande med allt från öppna ytor till partier som är helt slutna och kraftigt igenväxta med framförallt enar. Dessa delar är i stort behov av restaureringsåtgärder. I de igenväxta områdena har träd etablerat sig i skydd av de täta buskagen, framförallt ek och fågelbär, och är på god väg att utvecklas till fina vidkroniga träd. Dessa är lämpliga ersättningsträd till de vidkroniga träd som finns på övriga delar av betesmarken. Fältskiktet består av arter som stenmåra, blodrot, stagg, fårsvingel och knägräs. Det har utförts omfattande röjningsinsatser det senaste decenniet i syfte att successivt utvidga

öppna och halvöppna ytor på fäladsmarken, friställa ekar samt för att skapa gator för att sammanbinda redan öppna ytor. Föryngringen av en är mycket god i de nyröjda områdena.

Skötselåtgärder – utöver de som anges i kapitel 3.1

Löpande röjningsåtgärder så att buskskiktet, framförallt en och björnbär, inte tillåts växa igen. Vid skötselåtgärder bör man sträva efter att få ett varierat och artrikt buskskikt.

Siktgatorna från utsiktspunkterna ska hållas fria från skymmande träd och buskar. På relativt nyröjda områden där föryngringen av en är mycket god bör man hålla efter dessa i ett tidigt skede.

På de partier som markerats som restaureringsområden (3R) på bifogad karta (bilaga 4) har igenväxningen gått så långt att enbuskarnas grenar till stora delar är vissna eller skadade av nedtyngande snö. Inom dessa områden är det lämpligt att ta bort merparten av enarna och satsa på nyetablering istället. Vid restaurering bör man utgå ifrån befintliga gläntor och stigar som trampats upp av djuren och utvidga dessa samt friställa potentiella vidkroniga träd. Röjningarna bör ske etappvis så att man inte får alltför stora kalavverkade ytor samtidigt.

De områden som bör prioriteras i första hand vid skötselåtgärder är områdena i anslutning till utsiktsplatserna (se bilaga 5). För övrig prioritering se kap 3.2.

Figur 13. Där berget går i dagen finns det en hållmarksvegetation. Det är viktigt att dessa små områden hålls fria från buskar och träd.

Figur 14. Stora delar av betesmarken är idag kraftigt igenväxt med enbuskar och i stort behov av restaureringsinsatser.

Skötselområde 4: Betad skog (5,18 ha)

Naturtyper: Lövsumpskog (9080), Näringsfattig bokskog (9110)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av betad lövsumpskog samt ett mindre område med betad bokskog i nordöstra delen. Sumpskogen domineras av ett tämligen likåldrigt bestånd med al men det finns även inslag av andra träd och buskar såsom björk, fågelbär, ek, bok, rönn, hägg och hagtorn. Inom vissa delar utgör björken ett betydande inslag. Fältskiktet är mycket välbetat. På en del av alarna finns det en viss sockelbildning. Det stora området med lövsumpskog i södra delen av objektet är utpekad som Nyckelbiotop av skogsstyrelsen och är angett som källpåverkad mark med enstaka till sparsam förekomst av lågor och tämligen allmän förekomst av gamla alar.

Skötselåtgärder – utöver de som anges i kapitel 3.1

Lövsumpskogen ska skötas så att man får ett olikåldrigt bestånd med al med en variation i trädslagssammansättningen samt förekomst av död ved. Detta uppnås genom försiktig luckhuggning av yngre eller medelålders träd, genom att skapa högstubbar samt genom att skada träden på olika sätt så att de dör långsamt. På så sätt gynnar man även sockelbildningen på alarna. Gamla träd sparas alltid.

Skötselområde 5 och 5R: Trädklädd betesmark (5,54 ha)

Naturtyper: Trädklädd betesmark (9070), Näringsfattig bokskog (9110), restaureringsmark med triviallövskog (5R – ska övergå till 9070)

Beskrivning

Den östra delen av betesmarken har ett mer hagmarkslikt utseende med äldre vidkroniga träd av ek, bok, björk och fågelbär. Bitvis är inslaget med fågelbär rikligt vilket ger området en speciell karaktär. Vissa delar är igenväxta, framförallt med björk och fågelbär, och behöver glesas ut. I skötselområdet ingår även de trädbeklädda bäckravinerna. Dessa utgår från den stora sammanhängande lövsumpskogen i södra delen och skär genom betesmarken mot nordost. Bäckdrågen håller endast vatten vid högvattenflöde. En stor del av de träd som växer längs med dem är relativt gamla.

Figur 15. Bäckravinerna håller inte vatten året om. Bilen är tagen i november 2010.

Skötselåtgärder – utöver de som anges i kapitel 3.1

Skötselåtgärder ska leda till att man får ett betesmarksområde med ett glest träd- och buskskikt. Inom de delar av skötselområdet som markerats som restaureringsområde på bilaga x ska trädskiktet glesas ut genom att gläntor skapas för större ljusinsläpp samt friställning av vidkroniga och/eller värdefulla träd. Trädskiktet i bäckravinerna ska till största delen lämnas för fri utveckling, men där det bedöms som lämpligt kan luckor skapas för att gynna förnygring. Gamla träd som vuxit upp slutet behöver inte friställas.

Vid samtliga skötselåtgärder inom hela området gäller att:

- Särskild naturhänsyn tas till gamla träd och kontinuiteten av dessa samt till andra naturvårdsintressanta element som exempelvis kärr, bäckraviner samt grova eller senvuxna träd,
- död ved som uppkommer naturligt eller vid skötsel- och restaureringsåtgärder bör om lämpligt lämnas kvar som död ved, alternativt läggas i de betade skogspartierna, för att förmultna,
- hydrologin inte skadas,
- kulturlämningar inte skadas.

5. Friluftsliv och turism

Området är sällan besökt av allmänheten som ett utflyktsmål men områdets höga skönhets- och upplevelsevärde och dess tätortsnära läge gör det till ett intressant område för det rörliga friluftslivet. Mosaiken med betade skogspartier och enefälad samt det kuperade landskapet gör det till ett tilltalande område. Det finns idag inget markerat stigsystem men det är förhållandevis lätt att ta sig fram i området om man undviker de mest igenväxta delarna. På sikt bör dock en stig markeras för att underlätta för besökarna. Generellt gäller att miljövänliga material ska eftersträvas vid val av anordningar och leder.

Området nås lättast från vägen mellan Veberöd och Blentarp via Humlamadens bebyggelse.

5.1 Restriktioner

Friluftsliv och rekreation kan utvecklas med anpassning till områdets bevarandevärden. Det får inte medföra förstörelse eller slitage på de natur- och kulturmiljövärden som finns inom naturreservatet.

5.2 Information

Bevarandemål

- Det ska finnas en väl underhållen och uppdaterad informationsskylt med beskrivning av naturreservatet,

Skötselåtgärd

En skylt med information om områdets natur- och kulturhistoriska värden samt gällande ordningsföreskrifter för naturreservatet ska placeras på lämplig plats. Skylten ses över årligen och repareras eller förnyas vid behov.

5.3 Tillgänglighet, parkeringar

Naturreservatet är beläget ca 4 km sydost om Veberöds centrum och 2 km sydost om Idala tätortsbebyggelse. Det finns några stängselpassager som gör det möjligt att ta sig in i området som är i gott skick men det finns ingen iordningsställd parkeringsplats. Området nås lättast via bostadsområdet Humlamaden som man kommer till från vägen mellan Veberöd och Blentarp.

Bevarandemål

- Det ska finnas en bilparkering för ca 4-6 bilar i anslutning till naturreservatet (kartbilaga 5),
- det ska vara möjligt för allmänheten att ta sig in och ut från området på lämpliga ställen genom stängselövergångar eller grindar,
- en stig bör markeras i terrängen med låga (ca 60 cm) stolpar.

Engångsåtgärder

- Parkeringsplatsen anläggs utanför reservatsområdet i nära anslutning till markvägen som leder in till naturreservatet. Tillgänglighet till vägen in till reservatet och bilparkeringen löses med nyttjanderättsavtal,
- vid behov uppsättande av ytterligare stängselövergångar eller grindar.

Underhållsåtgärder

- Löpande underhåll av parkeringsplats, stigar och tillfartsväg,
- löpande underhåll av stängselövergångar.

5.4 Utmärkning av naturreservatets gräns

Naturreservatets gräns ska markeras ut enligt Naturvårdsverkets anvisningar när naturreservatet har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov.

5.5 Renhållning och sanitära anordningar

Det finns idag inga renhållnings- eller sanitära anordningar för allmänheten. Om förvaltaren bedömer att det finns behov för det kan man komplettera med detta framöver.

6. Jakt

Det finns inga inskränkningar om jakträtten i beslutet för bildande av naturreservatet men det bedrivs ingen jakt på området idag. Om förvaltaren bedömer det lämpligt kan jakt ske.

7. Tillsyn

Förvaltaren eller den som denne sätter i sitt ställe, svarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

8. Dokumentation och uppföljning

8.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemålen ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemålen och syftet med reservatet uppnås. Vid varje skötselåtgärd ska antecknas var, när och hur en åtgärd har utförts av den som utför åtgärden. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Det saknas idag uppgifter om förekomst av insekter, svampar, mossor och lavar

för området. I framtiden bör man därför undersöka detta närmare, i första hand värden knutna till äldre grova träd.

8.2 Uppföljning av kostnader

Görs årligen av den som enligt avtal ansvarar för skötseln. Avrapportering ska ske till Länsstyrelsen årligen.

9. Revidering av skötselplanen

Den beslutade skötselplanen gäller tills vidare vad gäller bevarandemål och riktlinjer för skötseln. Ny kunskap om hotade och hänsynskrävande arter ska beaktas i den löpande skötseln av naturreservatet. Vidare kan inventeringar och uppföljningar såsom basinventering inom Natura 2000 medföra att nuvarande bevarandemål ändras eller att nya mål läggs till. Detta kan skapa behov av andra skötsel- och restaureringsåtgärder.

10. Kostnadsansvar och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärdernas prioritering är markerat med * där ***= högsta prioritet.

Åtgärd		Var	När	Kostnads- och åtgärdsansvarig
Markskötsel	Restaurering av täta enbuskage	3R***	Påbörjas snarast men får pågå under en längre tid. Bör vara klart senast 2018.	Länsstyrelsen står för de större röjningsinsatserna medan djurhållaren står för det löpande underhållet att hålla efter igenväxningsvegetationen
	Restaurering av trädrika områden i syfte att friställa vidkroniga ekar och ersättningsträd.	5R**	Åtgärdat senast 2014 och därefter vid behov	Länsstyrelsen
	Gallring eller andra skötselåtgärder i trädrika områden i syfte att friställa vidkroniga träd och att skapa luckor.	4, 5*	Åtgärdat senast 2017 och därefter vid behov	Länsstyrelsen
	Röja fram och underhålla siktgator från utsiktsplatserna	2, 3, 3R***	Snarast och löpande	Länsstyrelsen
Anläggningar och friluftsliv	Löpande underhåll av stängsel	Hela området	Löpande	Arrendator/Djurhållare
	Anläggande och underhåll av parkeringsplats	bilaga 5*	2011 och löpande	Länsstyrelsen Nyttjanderättsavtal tecknas med berörda markägare.
	Utmärkning av stig		Vid behov	Länsstyrelsen
	Anläggande och underhåll av stängselövergångar	bilaga 5**	Vid behov	Länsstyrelsen
	Framtagning, uppsättning och underhåll av informationsskylt och skyltställ	bilaga 5***	Senast 2011	Länsstyrelsen
	Uppsättning och underhåll av gränsmarkering	Hela området ***	Senast 2011	Länsstyrelsen

11. Källor

11.1 Litteratur

- Gärdenfors, U. (red.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. Artdatabanken, SLU.
- Länsstyrelsen i SkåneKristianstad län, 2003. Från Sandhammaren till Kullaberg–
Naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län.
- Länsstyrelsen i Skåne län, 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län. Rapport
2006:14.
- Lunds kommun, 2006. Grönstruktur- och naturvårdsprogram – bevarande och utveckling.
- Linné, C. 1975 (1751). Carl Linnaeus skånska resa år 1749. Stockholm

11.3 Kartor

- Karta över Skåne, 1684 och 1687, Gerhard von Buhrman.
- Geometrisk karta över Veberöds bys ägor från 1693.
- Skånska rekognosceringskartan 1812-1820, Lantmäteriet och Krigsarkivet.
- Ekonomiska karta (Häradskartan), 1914.
- Flygbild 1940-talet.
- Fastighetskartan, 2003.
- Ortofoto flygbild 2007.

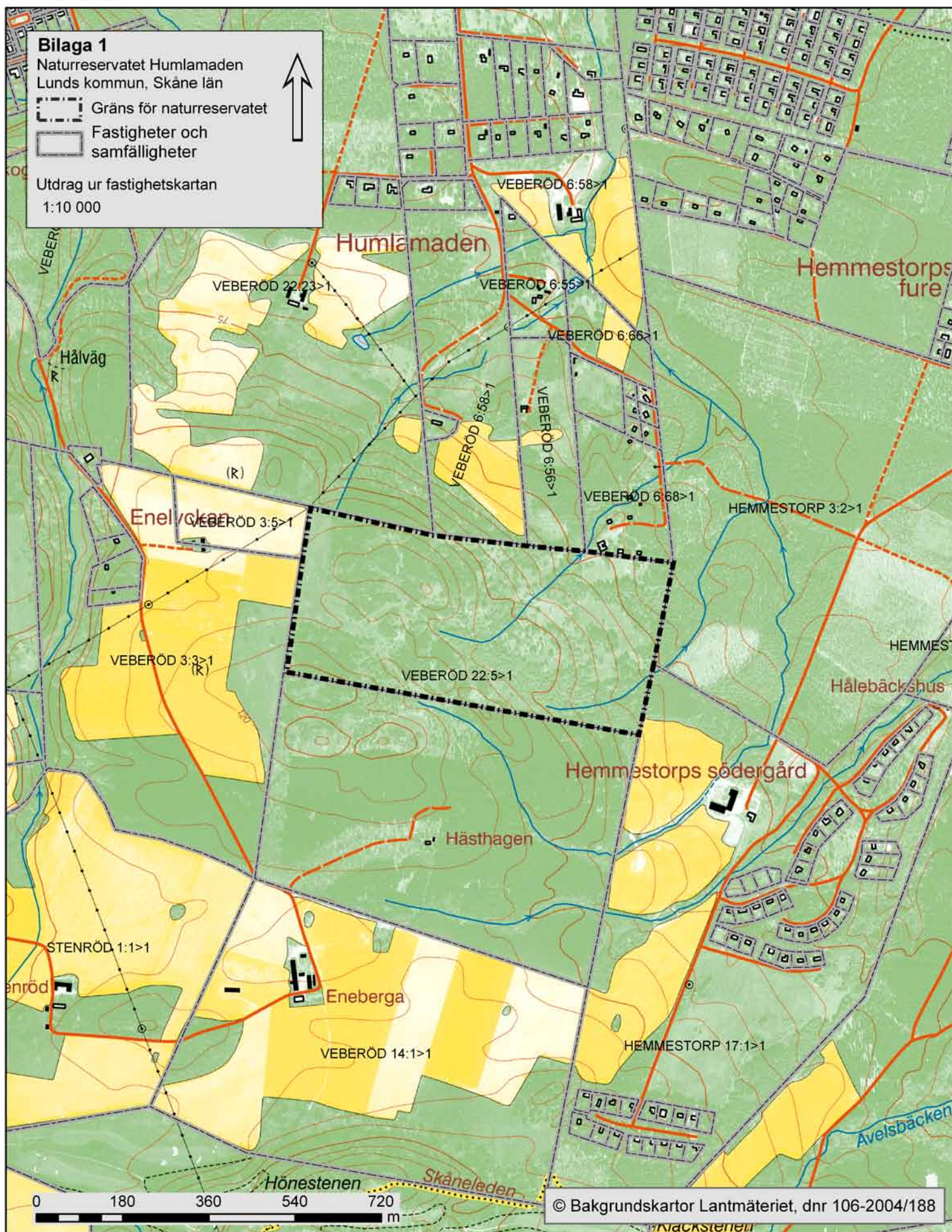
11.4 Databaser och web-adresser

- Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksinventering 2002-2004, TUVÅ
- Skogens pärlor, Skogsstyrelsen. Information om nyckelbiotoper 1994.
- VIC Natur – Naturvårdsverkets databas för områdesskydd
- Naturvårdsverket - Art- och naturtypsvisa vägledningar för Natura 2000

Naturreseptatet Humlamaden i Lunds kommun syftar till att långsiktigt bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden i en mosaikartad naturbetesmark med lång hävd-kontinuitet.

Skötselplanen behandlar syftet med naturreseptatet och innehåller en beskrivning av markhistoria och vilka bevarandevärden som ligger till grund för skyddet. Den innehåller även en beskrivning om planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området samt information om friluftsliv, turism, jakt och tillsyn.

En del i Länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätta skötselplaner för dessa.

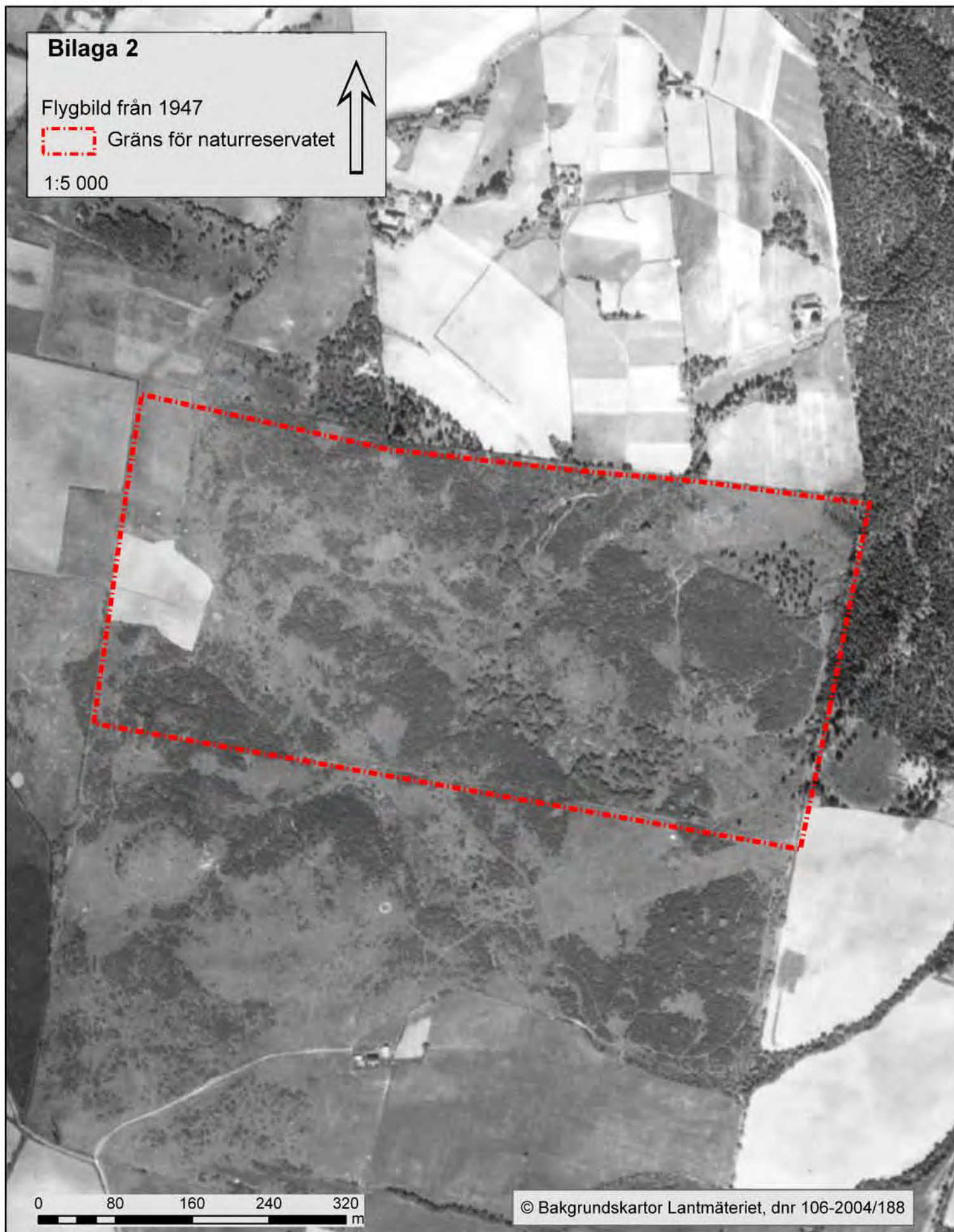
Tillhör Länsstyrelsens beslut till skötselplan för
naturreservatet Humlamaden i Lunds kommun

Bilaga 2

Flygbild från 1947

 Gräns för naturreservatet

1:5 000

Bilaga 3 Natura 2000 karta

- Gräns för naturreservatet
- 4030 Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen
- 5130 Enbuskmarker nedanför trädgränsen
- 6230 Artrika stagg-gräsmarker nedanför trädgränsen
- 8230 Pionjär vegetation på silikatrika bergytter
- 9070 Trädklädd betesmark
- 9080 Lövsumskog
- 9110 Näringsfattig bokskog
- Ej naturtyp
- 1:5 000

